

Soutěžní právo

Úvodní přednáška

Robert Neruda
Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Program

- Organizační otázky a požadavky
- Představení předmětu
- Studijní materiály
- Úvod do soutěžního práva

Organizační otázky

- Přednášky každý druhý čtvrtek od 16:20
- Semináře dle seminárních skupin ve čtvrtek od 18:00
- Přednášející
 - Robert Neruda (ÚOHS)
 - Michal Petr (ÚOHS)
- Průběžné ověřování znalostí testy v seminářích
- Průběžný kontrolní test v 9. a 10. týdnu
- Závěrečná písemná zkouška

Témata přednášek

- Soutěžní právo obecně
- Zakázané dohody
- Zneužití dominantního postavení
- Aplikace soutěžního práva v oblasti *antitrustu*
- Spojování podniků
- Aplikace soutěžního práva soudy, *private enforcement*

Studijní materiály I.

■ Právní předpisy:

- zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů (OHS)
- Smlouva o založení ES (ZES)
- Nařízení Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže
- Nařízení Rady č. 139/2004 o kontrole spojování podniků

Studijní materiály II.

■ Základní literatura:

- *Bednář, Buchta, Petr.* Zákon o ochraně hospodářské soutěže s komentářem. 2. vydání, Linde, 2006
- *Eliáš, Bejček, Hajn, Ježek a kol.* Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 4. vydání. C. H. Beck, 2005.
- *Raus, Neruda.* Zákon o ochraně hospodářské soutěže - komentář a související české i komunitární předpisy. 2. vydání. Linde, 2006,
- *Raus, Neruda.* Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU. CP Books, 2005.

■ Doporučená literatura:

- *Bellamy, Child.* European Community Law of Competition. Fifth Edition. Sweet & Maxwell, 2001.
- *Goyder.* EC Competition Law. Fourth Edition. Oxford University Press, 2003.
- *Ritter, Braun.* European Competition Law: A Practitioner's Guide. Third Edition. Kluwer Law International, 2004.
- *Wils.* Principles of European Antitrust Enforcement. Hart Publishing, 2005.
- *Wish.* Competition Law. Fifth Edition. LexisNexis, 2003.

Úvod do soutěžního práva

- Soutěž jako předmět ochrany
- Soutěžní právo – vymezení a charakteristiky
- Soutěžní právo a další odvětví
- Vnitrostátní a komunitární soutěžní právo
 - vztah
 - prameny
 - aplikující orgány
- Základní pojmy soutěžního práva
 - soutěžitel (podnik)
 - relevantní trh
 - tržní síla
 - dohody narušující soutěž (kartely)
 - zneužití dominantního postavení
 - spojování soutěžitelů

Předmět a účel soutěžního práva

- Pojem soutěže
 - soutěž mezi jedinci je biologicky, kulturně a psychologicky podmíněná
- Pojem hospodářské soutěže
 - souběžné usilování více subjektů o dosažení co nejlepšího hospodářského výsledku, a to dříve a lépe než ostatní soutěžící
 - toto soupeření pak ovlivňuje hospodářskou činnost těchto subjektů a vytváří na straně druhých účastníků tržních vztahů možnost volby mezi soutěžícími nabídkami či poptávkami resp.
 - vzájemné soupeření výrobců (dodavatelů) o co největší podíl na omezených zdrojích zákazníků (odběratelů) prostřednictvím nabízení kvalitnějšího zboží, nižších cen či širšího výběru.
- Předmět ochrany
 - hospodářská soutěž jako fenomén, nikoli soutěžitelé, nikoli spotřebitelé
- Princip
 - kontrola vzniku a výkonu tržní moci
 - schopnost soutěžitele vyloučit soutěž nebo vykonávat kontrolu nad cenami
- Základní problém
 - nalezení správné hranice mezi legitimními a tržně problematickými způsoby získávání a užívání tržní síly

Důvody přijetí soutěžního práva

- Teoreticky
 - selhávání tržního mechanismu
 - neviditelná ruka trhu neexistuje, nefunguje, nebo je paralizována
 - potřeba chránit trh před sebedestrukčními tendencemi
- Prakticky též
 - potřeba zajistit konkurenceschopnost lokálního trhu v globální soutěži
 - potřeba kontroly poválečného hospodářství v Evropě (ES)

Vliv ekonomických škol na soutěžní právo

- Psané právo je neutrální, nelze jednoznačně identifikovat primární ideový vzor
 - je dostatečně flexibilní k promítání aktuální soutěžní politiky bez potřeby měnit právo
- Školy mají vliv na aplikaci práva
 - USA – tradiční vliv Harvardské a Chicagské školy
 - EU – v současné době příklon od ordoliberalismu k Chicagské škole
 - posílení ekonomických analýz na úkor právního posuzování

Historie soutěžního práva

- 1891 USA
 - první skutečný antimonopolní zákon – tzv. Sherman Act
- 1933 ČSR
 - zákon o kartelech a soukromých monopolech
 - princip povolenosti a regulace kartelů
- Po druhé světové válce
 - vznik evropského soutěžního práva 1957
- 1991 ČSFR
 - přijetí prvního moderního soutěžního zákona (č. 63/1991 Sb.)
- 2001 ČR
 - přijetí stávajícího soutěžního zákona (č. 143/2001 Sb. - ZOHS)
- 2004 EU a ČR
 - modernizace a decentralizace komunitárního soutěžního práva
 - přímá a paralelní aplikace komunitárního soutěžního práva v ČR

Soutěžní právo vymezení

- Soutěžní právo v nejširším slova smyslu
 - soutěžní právo v užším slova smyslu (kartelové, antimonopolní, antitrustové)
 - ochrana veřejného zájmu (soutěž)
 - veřejnoprávními prostředky
 - vyšetřování, správní řízení, pokuty, zákazy atp.
 - právo nekalé soutěže
 - ochrana soukromého zájmu (soutěžitelů)
 - soukromoprávními prostředky
 - žaloba k civilnímu soudu na náhradu škody atp.

Soutěžní právo veřejné

- Antimonopolní právo
 - tři pilíře
 - zákaz kartelů (ale i vertikálních dohod)
 - zákaz zneužití tržní moci (dominantního postavení)
 - kontrola tržních koncentrací (fúze a akvizice)
- +
- Kontrola poskytování státní pomoci
 - jen komunitární úprava
 - Úřad jako monitorovací jednotka
- Dohled nad zadáváním veřejných zakázek
 - kromě ochrany zájmu na efektivnosti vynakládání veřejných prostředků i zájem na zajištění konkurence v soutěžích o veřejné zakázky
 - Úřad jako orgán dohledu

Charakteristika soutěžního práva

- právo „ekonomické“
- právo „soudcovské“
- právo napříč právem soukromým i veřejným
- právo represivní (deliktní, negativní)

České a komunitární soutěžní právo

- Od roku 2004 se v ČR paralelně aplikují dva soubory soutěžního práva
 - komunitární
 - české

- Otázky
 - které právo má být na konkrétní jednání aplikováno?
 - české?
 - komunitární??
 - obě?!?
 - který soutěžní úřad se tím bude zabývat?
 - ÚOHS?
 - Komise??
 - více soutěžních úřadů?!?

České soutěžní právo

prameny

- Zákon č. 143/2001 Sb. (ZOHS)
 - zákaz kartelů
 - zákaz zneužití dominance
 - kontrola spojování soutěžitelů
 - procesní otázky
- Vyhlášky ÚOHS
 - dnes pouze vyhláška č. 368/2001 Sb. (náležitosti návrhu na povolení spojení)
- Judikatura správních soudů
 - Krajský soud v Brně
 - Nejvyšší správní soud
- Rozhodovací činnost ÚOHS
- Neprávní dokumenty s interpretačním významem
 - tzv. program shovívavosti
 - výkladové stanovisko k notifikačním povinnostem

Použití českého soutěžního práva

- Osobní působnost
 - všichni soutěžitelé a sdružení soutěžitelů
 - všechny sektory
 - podniky poskytující služby veřejného zájmu (omezená působnost)
- Věcná působnost
 - kartely, ZDP, kontrola koncentrací
- Teritoriální působnost
 - teorie účinku
 - ZOHS se použije i na jednání uskutečněné v zahraničí, má-li dopad na soutěž v ČR
 - ZOHS se nepoužije na jednání uskutečněné v ČR, jehož dopad se projeví výhradně mimo území ČR

Komunitární soutěžní právo

prameny

- Čl. 81 a čl. 82 SES
 - zákaz kartelů
 - zákaz zneužití dominance
- Nařízení Rady a Komise
 - Nařízení Rady č. 1/2003 o provádění pravidel hospodářské soutěže
 - Nařízení Rady č. 139/2004 o kontrole spojování podniků
 - prováděcí nařízení
 - nařízení o tzv. blokových výjimkách
- Tzv. soft law
 - oznámení, sdělení, pravidla vydávaná Komisí
 - účel – interpretace pojmů a shrnutí aplikační praxe
 - např. Oznámení o definici relevantního trhu, o posuzování vertikálních dohod, o pojmu dopadu na obchod mezi členskými státy ...
- Judikatura evropských soudů
 - Soud prvního stupně
 - Evropský soudní dvůr
 - ale i soudy členských států
- Rozhodovací činnost Komise

Komunitární soutěžní právo použití

- Na dohody a zneužití dominantního postavení
 - s komunitárním prvkem
 - způsobilost znatelně ovlivnit obchod mezi členskými státy EU
- Na spojení podniků
 - s komunitární dimenzí
 - dle prahových hodnot agregovaného obrátu spojujících se podniků (viz přednáška o spojování)

Komunitární prvek

- Obchod mezi členskými státy
 - aktivita přeshraničního a ekonomického charakteru
 - vliv nejméně ve dvou státech EU
- Způsobilost ovlivnění
 - objektivní koncept
 - potencialita
- Znatelnost ovlivnění
 - hodnoceno vzhledem k postavení soutěžitelů na trhu, úrovni konkurence, právní regulaci ...
 - podpůrné kvantitativní kritérium
 - 5 % tržní podíl
 - obrat 40 mil EUR u účastníků dohod
- Oznámení EK 2004/C 101/07

Rozhraničení působnosti

- **Jednání s komunitárním prvkem**
 - aplikováno komunitární hmotné soutěžní právo (příp. paralelně s vnitrostátním)
 - aplikuje
 - Komise
 - postupuje podle komunitárního procesního práva
 - nebo soutěžní úřad ČS
 - postupuje podle vnitrostátního procesního práva
- **Jednání bez komunitárního prvku**
 - aplikováno vnitrostátní hmotné soutěžní právo
 - aplikuje soutěžní úřad ČS
 - postupuje podle vnitrostátního soutěžního práva

Soutěžitel/podnik

- Adresát soutěžního práva
- Funkční vymezení
- Základní znak – účast v soutěži
- § 2/1 ZOHS
 - „fyzické a právnické osoby, jejich sdružení, sdružení těchto sdružení a jiné formy seskupování, a to i v případě, kdy tato seskupení nejsou právníckými osobami, pokud se účastní hospodářské soutěže nebo ji mohou svou činností ovlivňovat, i když nejsou podnikateli“
- ESD ve věci „*Höfner and Elser*“
 - „... každá jednotka vykonávající hospodářskou činnost bez ohledu na její právní formu a způsob financování ...“
- Soutěžitelé jsou i
 - svobodná povolání (advokáti)
 - obecně prospěšné společnosti
 - subjekty fungující pod úředním dohledem
- Soutěžitelé nejsou
 - osoby ve vztahu závislém (zaměstnanci)
 - subjekty vykonávající veřejnou službu (nemocnice)
- Uplatnění tzv. *Intra enterprise doktríny* (hospodářská jednotka)

Relevantní trh

- Základní prvek soutěžní analýzy jakéhokoli případu
- § 2/2 ZOHS:
 - „trh zboží, které je z hlediska jeho charakteristiky, ceny a zamýšleného použití shodné, porovnatelné nebo vzájemně zastupitelné, a to na území, na němž jsou soutěžní podmínky dostatečně homogenní a zřetelně odlišitelné od sousedících území“
- Místní a časový souběh poptávky a nabídky po takovém zboží, službách a výkonech, které jsou z hlediska uspokojování určitých potřeb uživatelů těchto výrobků, služeb a výkonů shodné nebo vzájemně zastupitelné
- Význam (KD, ZDP i fúze)
 - určení tržních podílů
 - struktura trhu
 - koncentrace trhu

Tři složky relevantního trhu

- Věcné vymezení RT (relevantní výrobek)
 - které zboží je z hlediska spotřebitele zastupitelné
 - tedy čím jsou uspokojovány jeho potřeby
- Teritoriální (geografické) vymezení RT
 - kde může spotřebitel relevantní výrobek poptávat
 - tedy kde jsou potřeby spotřebitelů uspokojovány
- Časové vymezení RT
 - hodnocení postavení soutěžitele v čase
 - stálost či proměnlivost tržních podmínek
- Sdělení EK o definici relevantního trhu pro potřeby evropského soutěžního práva
 - OJ C 66 z 2. 3. 1998

Věcné vymezení RT

- Schopnost různých výrobků stejným nebo velmi podobným způsobem uspokojit konkrétní potřebu
- Rozhodující pohled spotřebitele základní faktory
 - kvalita
 - cena
 - složení
- Reaktivní zastupitelnost namísto funkční zastupitelnosti
 - důsledek – dva technicky shodné výrobky se mohou ocitnout na různých RT, popř. dva technicky odlišné výrobky mohou být součástí jednoho RT
 - *autorádia, plazmové televize*
- Vymezování:
 - výchozí produkt
 - cenový test (test reakce spotřebitelů na nepřechodné a významné zvýšení ceny výchozího produktu – 5–10 %)
- Řetězení substituovatelnosti
- Podmíněnost časem
- Oddělené skupiny spotřebitelů, značky atp.
- Nutno sledovat jak poptávkovou, tak nabídkovou stranu!!!!
- *United Brands (banány), Nestlé/Perrier (minerální vody), Gillette (holení)*

Teritoriální vymezení RT

- Dvě území náleží k jednomu trhu, jestliže jsou na nich soutěžní podmínky dostatečně homogenní a přitom odlišitelné od podmínek panujících na jiných územích
 - sledování tržních podílů
 - sledování úrovně cen
 - možnost přenosu nabídky a poptávky
 - překážky vstupu na trh
 - překážky expanze
- Lokální, národní, evropské a celosvětové trhy
- Příklady – letiště, přístav, letecká linka, území pokryté distribuční soustavou apod.

Zkoumání zastupitelnosti

- Cenový test
- Cenová elasticita
- Křížová cenová elasticita
- Sledování podobnosti
 - v úrovni cen
 - v marketingových postupech
- Demoskopická šetření

Tržní síla

- Schopnost soutěžitele vyloučit soutěž nebo vykonávat kontrolu nad cenami
- Multikriteriální veličina
 - absolutní tržní podíl
 - relativní tržní podíl
 - finanční síla
 - hospodářská síla
 - portfoliová síla
 - překážky vstupu a expanze
 - stupeň vertikální integrace
 - struktura a koncentrace na trhu
- Způsoby získání
 - interní růst
 - fúze a akvizice
 - kartely
- Zneužití a využití tržní síly

Kartelové dohody

- Koordinace soutěžního jednání více soutěžitelů
 - tedy nejméně dva zúčastnění soutěžitelé
- Formy
 - dohody v užším slova smyslu
 - jednání ve vzájemné shodě
 - rozhodnutí sdružení soutěžitelů
- Zákaz s výjimkami
- Vztahuje se jak na dohody mezi konkurenty (horizontální dohody), tak na dohody mezi soutěžiteli na různých stupních distribuce (vertikální dohody)
- Viz druhá přednáška

Zneužití dominantního postavení

- Jednostranné jednání
- Soutěžitel má takovou tržní sílu, že se může chovat do značné míry nezávisle na jiných soutěžitelích či spotřebitelích
- Jednání k újmě jiných soutěžitelů nebo spotřebitelů
- Koncept zvláštní odpovědnosti
- Generální klauzule + demonstrativní výčet
- Bezvýjimečný zákaz

- Viz třetí přednáška

Kontrola tržních koncentrací

- *Ex ante* kontrola
- Materiální pojetí spojení
- Princip kontroly jen významných spojení
- Veřejnoprávní povolení z pohledu zájmu na ochraně soutěže
- Nedochozí k paralelní aplikaci českého a komunitárního soutěžního práva
- Princip zákazu uskutečnění spojení před povolením
- Povolení – povolení se závazky – zákaz

- Viz pátá přednáška